

лікарської сировини (листя, квіти), природного каучуку, природних пестицидів, отрут, палива,

матеріалів для виготовлення знарядь праці, зброї.

Література:

1. Генсірук С.А. Ліси України / С. А. Генсірук. – К.: Наукова думка, 1992. – 408с.
2. Чернявський М.В. Ліси України та збереження їхнього біологічного різноманіття. Охорона пралісів України // Конвенція про біологічне розмаїття; громадська обізнаність; участь. – К.: Стило, 1997. – С.75-89.
3. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Устименко П.М., Попович С.Ю., Вакаренко Л.П. Зелена книга України. Ліси./ Ю.Р. Шеляг-Сосонко та ін. – К.: Наукова думка, 2002. – 253с.
4. Иллюстрированная энциклопедия лесов / под ред. В.Лобачева, Г. Матвеевой, А. Мешикова. – Прага: Артия, 1987. – 432с.
5. Новиков Ю.В. Экология, окружающая среда и человек. / Ю.В. Новиков. – М.: ЮНИТИ, 1998. – С.240-260.
6. Цеханская К.В. Народная медицина у североамериканских индейцев. Этническая экология: теория и практика / К.В. Цеханская. – М.: Наука, 1991. – С.353-373.

Резюме:

Барна И. НЕКОТОРЫЕ ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДРЕВЕСНЫХ ПОРОД.

Изучены отдельные аспекты этнокультурных особенностей использования древесных пород: проанализированы особенности применения древесных видов на начальных стадиях социацивизационной зрелости этнических сообществ, выяснены способы использования различных частей деревьев, установлено спектр использования этносами древесных пород и их отдельных частей в контексте жизнеобеспечения.

Ключевые слова: древесные породы, этническая общность, этническая территория, ареал, строительный ресурс, сфера использования.

Summary:

Barna I. SOME ETHNOCULTURAL CHARACTERISTICS OF TREE SPECIES.

Studied some aspects of ethno-cultural characteristics of tree species: analysis of features of the application of tree species in the early stages of social civilization maturity of ethnic groups, defines ways to use parts of trees, set range of ethnicities tree species and their spare parts in the context of life support.

Keywords: wood species, ethnic community, ethnic territory, area, building a resource, sector use.

Рецензент: доц. Янковська Л.В.

Надійшла 12.02.2011р.

УДК

Ігор ВІТЕНКО

ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

Розглянуто причини формування та особливості прояву екостанів природних компонентів та еколого-географічної ситуації (ЕГС) на матеріалах Тернопільської області, висвітлено тенденції змін та основні напрямки розвитку ЕГС, розроблено інтегральну картосхему ЕГС та проаналізовані просторові її відмінності на основі зонування території.

Ключові слова: еколого-географічна ситуація, Тернопільщина, картосхема ЕГС

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Еколого-географічна ситуація є похідною особливостей взаємодії суспільства і природи на певному етапі соціально-економічного розвитку. Особливої актуальності такого роду дослідження набули в Україні внаслідок тривалого неконтрольованого антропогенного впливу на природне середовище. Тернопільщина попри незначний рівень промислового розвитку відзначається надмірною сільськогосподарською освоєністю, високою концентрацією сільського населення і поселень, відсутністю належної екологічної інфраструктури, що обумовлює складність еколого-географічної ситуації і необхідність її дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З моменту появи першої інтегральної публікації еколого-географічного спрямування у 1990 році проведено масштабні дослідження території

стосовно радіаційного забруднення, створено серії картосхем «Україна. Людина і природне середовище»(1993), опубліковано два випуски медико-екологічного атласу України (1995, 1996), підготовлено і видано екологічний атлас України (1999), національний атлас України (2005), екологічну енциклопедію України(2006), ряд наукових конференцій з еколого-географічної проблематики (Тернопіль 1999, 2004, 2010), київ (2002), у яких розкрито сутність та відображено особливості прояву еколого-географічної ситуації в Україні. Висвітлення екостанів компонентів природного середовища Тернопільської області проведено у публікаціях: екостану гідромережі - І.Вітенко (2007), П.Царик, І.Вітенко[9], К.Сокіл (2010), екостану повітряного басейну – І.Вітенко (2010)[2], М.Гінзула (2010), екостану ґрунтового покриву Східного Опілля – З.Герасимів (2008,

2009), екостанів окремих компонентів природного середовища та еколого-географічної ситуації Тернопільської області – Л.Цариком (2006)[7].

Виклад основного матеріалу. Для інтегративного аналізу еколого-географічної ситуації розроблено систему карт, що відображатимуть екостани компонентів природного середовища. Однак це не виключає можливості створення загальної або універсальної картосхеми, яка необхідна для прийняття конкретних рішень з екологічної безпеки. Складність завдання визначається надзвичайною різноманітністю параметрів, що характеризують екостани окремих природних компонентів. Якщо картосхема радіаційного забруднення території відображає фонові ареальні забруднення, то картосхема забруднення повітряного басейну відображає точкові забруднення (промислові, урбанізаційні) та ареальні (транспортні). Накладання компонентних карт не завжди є доцільним, оскільки може перевантажити синтетичну картосхему.

При складанні картосхеми еколого-географічної ситуації Тернопільської області фоном зображено радіаційно-екологічний стан ландшафтів за рівнями їх забруднення радіоізотопом цезію-137. Способом ареалів показані рівні атмосферних забруднень в межах населених пунктів, основних автомобільних і неелектрифікованих залізничних колій. Екостан річкових мереж зображений якісним фоном, відображаючи відтинки річок за рівнями забруднення води. Значковим способом відображено місця скидання неочищених і недостатньо очищених стоків, а також місця надходження забруднених вод з сусідніх областей та витоку забруднених вод у сусідні території.

Стосовно головних джерел антропогенних навантажень на природні системи Тернопілля необхідно виділити сільське господарство, яке вносить основні фонові навантаження на природні компоненти і зміну природних процесів. 76,2% земель складають сільськогосподарські угіддя, розораність території 61,3%. Ступінь розораності території характеризує екологічну стійкість земельних ресурсів. В цілому стійкість земельних ресурсів є низькою, оскільки коефіцієнт стійкості - співвідношення орних земель до умовно стабільних угідь, якими є землі під луками, пасовищами, болотами, лісами і чагарниками, перевищує оптимальні норми (0,66 - 1) у 2,7-4 рази. Найбільш критичним цей показник є у таких адміністративних районах: Збаразькому, Козівському, Лановецькому, Підволочиському, Терехівському. На деградовані (еродовані) та малопродуктивні землі у складі розораних територій припадає понад 58% площ [4,6]. Тільки за умови слабкої ерозії (12-25 т/га рік) з орного клину щороку змивається понад 22 млн.т дрібнозему разом з добривами і отрутохімікатами. Пропоноване скорочення орних земель на 16,7% приведе до зменшення ерозійного змиву на 1948605 т/га впродовж року

і вилучення з орного клину сильноеродованих земель, приурочених до крутосхилів. Площинний змив виносить з ґрунту найбільш дрібні частинки, збагачені гумусом і доступними рослинам елементами мінерального живлення. З часом у поверхневому шарі переважають зерна мінералів, що слабо піддані процесам вивітрювання. Ґрунт поступово втрачає гумус, стає легшим, збіднюється частинами з великою поглинаючою здатністю, втрачає структурованість, тобто стає все менш родючим. Тому, залуження і заліснення пропонованої частини орних земель сприятиме покращенню еколого-географічної ситуації.

Ступінь сприятливості еколого-географічної ситуації обумовлений також забрудненням навколишнього середовища техногенними процесами, зв'язаними з ростом видобутку корисних копалин, розвитком промислового виробництва, комунального господарства, діяльністю транспортних засобів, інтенсифікацією сільського господарства, наслідками радіаційного забруднення аварії на ЧАЕС. Головні забруднювачі – органічні і мінеральні кислоти (сірчана, соляна, азотна), важкі метали, органічні отрутохімікати, нітрати, радіонукліди, нафтопродукти. Потрапляючи на поверхню ландшафтів вони приводять до деградації їх компонентів, формуючи геохімічні аномалії.

Навколо промислових і гірничовидобувних підприємств забруднення особливо значні. Сьогодні в області функціонує 234 виробничих підприємств, із яких 138 промислових підприємств із них 91 – гірничовидобувних. На території багатьох промислових підприємств відбувається складування відходів виробництва I-IV класів небезпеки. Накопичення видобутих гірських порід забруднює навколишнє середовище у тому числі продуктами їх взаємодії з водою, водяною парою, повітрям. У 2007 р. у атмосферу викинуто 365,3 тис.т. забруднюючих речовин від стаціонарних і пересувних джерел. 49,1% загальних викидів припадає на стаціонарні джерела, за рахунок діючих в регіоні Скала-Подільського спецкар'єру, Гусятинської, Велико-Березовицької газокompresорних станцій, чисельних цукрових заводів, котельень. У викидах промислових підприємств переважають метали та їх сполуки, стійкі органічні забруднювачі, оксид вуглецю, діоксид та інші сполуки сірки, оксиди азоту, аерозолі, легкі органічні сполуки [4,6], ареали розсіювання яких прив'язані до джерел викидів, що розташовані здебільшого у промислових зонах міст або приміських зонах.

50,9% атмосферних забруднень області припадає на пересувні транспортні засоби, з яких тільки автомобільний парк складає понад 150 тис. одиниць. До 70-80% загальних атмосферних забруднень зазнають міські поселення від автотранспорту. Забрудненими є автомагістралі з інтенсивним рухом транспорту. Зокрема автомагістралі Львів-Зборів-Тернопіль-Підволо-

чиськ, напрям Чернівці-Луцьк через Заліщики-Чортків-Теребовлю-Тернопіль-Збараж-Кременець та інші.

Джерелами забруднення навколишнього середовища виступають сміттєзвалища та полігони твердих побутових відходів, яких у регіоні зареєстровано близько 700. Заводів з переробки твердих побутових відходів (ТПВ) на Тернопіллі не функціонує. Просочуючись у ґрунти і підземні води забруднювачі поширюються на значні ареали, які у десятки раз перевищують площі складування відходів. Особливу небезпеку сміттєзвалища становлять поблизу річок, ставків, водосховищ, оскільки зростає можливість перенесення забруднюючих речовин на значні віддалі і загроза погіршення якості поверхневих вод, які використовуються у господарських цілях. Полігони ТПВ є джерелами пилу, забрудненого мікроорганізмами, які виступають збудниками гепатиту, туберкульозу, дизентерії, респіраторних, алергічних і шкірних захворювань. Тому їх розташування обумовлюється рядом санітарних вимог. Від найближчої забудови сміттєзвалища повинні знаходитися за 500 м, рівень ґрунтових вод під дном полігону має бути не меншим за 2 м. Поблизу відсутні акваторії річок, ставків, озер, боліт, джерела [9]. Негативний вплив сміттєзвалища площею 1 га простежується на територію близько 96,72 га. Неважко підрахувати орієнтовний сумарний негативний вплив сміттєзвалищ, якими зайнята площа 332 га. Він поширюватиметься на територію 30 тис. га або 0,30 тис. км², що складає 2,2% загальної площі. Всі стихійні сміттєзвалища в околицях населених пунктів необхідно ліквідувати за участю місцевих громад, перескладувавши сміття у спеціально виведені місця. Природоохоронним органам необхідно провести паспортизацію місць складування сміття.

Особливу загрозу навколишньому середовищу створюють екологічно небезпечні об'єкти, яких на Тернопіллі нараховується близько 80. Екологічна небезпечність цих об'єктів пов'язана з використанням у технологічних процесах шкідливих для здоров'я людей і навколишнього середовища речовин або є потенційна небезпека аварійного викиду шкідливих речовин, відходів виробництва. Сюди належать могильники токсичних відходів, отрутохімікатів, склади отрутохімікатів, підприємства електроенергетики, м'ясо-молочної промисловості, комбінати комунальних послуг, нафто- і газопроводи, бази нафтопродуктів, машинобудівні підприємства, водосховища, локомотивні депо, цукрові, спиртові і консервні заводи, окремі навчальні заклади, лікарні тощо. Екологічна небезпека більшості таких об'єктів полягає у скидах забруднених відпрацьованих вод без очистки або недостатньо очищених у річки, що істотно погіршує якісний стан водойм і гідробіоценозів. Природоохоронні заходи на таких об'єктах пов'язані у першу чергу з удосконаленням

технологічних процесів, та відновленням екологічної інфраструктури – реконструкцією очисних споруд, відновлення роботи газо-аерозольних фільтрів, пило- і тепловловлювачів.

Окремого розгляду потребує покращання гідро-екологічного стану в регіоні. Його складність обумовлена відсутністю належної екологічної інфраструктури у промисловості і комунальному господарстві, надмірним зливом з сільськогосподарських угідь та невисоким рівнем екологічної свідомості населення. Дефіцит чистої води вже виступає лімітуючим фактором розвитку господарства.

Спостерігається тенденція до росту споживання чистої води і росту скидання недостатньо очищених відпрацьованих вод. Так у 2009 році у водойми регіону скинуто 2,78 млн м³ неочищених і недостатньо очищених вод. Для доведення такої кількості вод до екологічно достатнього стану необхідно використати 30 кратну кількість чистої природної води, тобто 92,4 млн м³. Ці обсяги води складають 78% кількості забраної чистої води господарським сектором із природних джерел – 374,5 млн м³. А це означає, що фактично забруднюється 78 % забраної з природних джерел води. Таким чином спостерігається масштабне погіршення якості природних річкових вод брудними стоками [4,5,6].

Аналіз синтетичної картосхеми забруднення території (рис. 1) і картосхеми розчленування рельєфу і приуроченості до геоморфологічних форм різних типів рослинності, у тому числі агрокультурної показав, що складність еколого-географічної ситуації залежить від ступеня господарської освоєності території, інтенсивності поступлення забруднюючих речовин в навколишнє середовище, особливостей їх міграції у природних компонентах. Ступінь господарської освоєності території є надмірно високим, оскільки в системі сільськогосподарського, лісгосподарського, водогосподарського, мінерально-ресурсного, рекреаційного природокористування знаходиться понад 90% території. Певні природоохоронні режими запроваджено на 8,5% заповідних територій та об'єктів.

За джерелами інтенсивного поступлення забруднюючих речовин у навколишнє середовище в межах території області необхідно виділити промислові, сільськогосподарські, транспортні підприємства, населені пункти. Якщо промислові підприємства є джерелами забруднення повітряного і водного басейнів, то сільськогосподарські підприємства окрім того виступають основними джерелами забруднення ґрунтів. Населені пункти необхідно розглядати як джерела газового забруднення атмосфери, забруднення рідкими стоками водойм, забруднення твердими побутовими відходами тощо. Транспортні засоби є основними джерелами забруднення повітряного басейну в межах населених пунктів і транспортної мережі.

Міграційна здатність забруднюючих речовин є доволі високою. Розчленування території, наявність значної кількості опадів, інтенсивний вітровий режим, густа гідромережа – чинники, які є сприятливими для посилення міграційної здатності забруднювачів. Водночас, значна зарегульованість річкового стоку, наявність сміттєзвалищ і полігонів твердих побутових відходів, несертифікованих складів з отрутохімікатами, відсутність ефективних очисних споруд в містах і містечках – є причиною акумуляції забруднюючих речовин у так званих геохімічних бар'єрах гідрологічного, фітологічного і ґрунтового походження. В межах ставків і водосховищ, наявних сміттєзвалищ і полігонів твердих побутових відходів сформувались геохімічні аномалії, які є джерелами концентрації забруднюючих речовин, що негативно впливають на здоров'я населення. Геохімічні аномалії сформовані і в межах придорожніх ландшафтів за рахунок накопичення забруднюючих речовин в ґрунтах і лісополосах [3].

Проведений еколого-географічний аналіз і оцінювання дали можливість відмітити певні просторові відмінності в еколого-географічній ситуації території дослідження і виділити певні зони (ареали) за ступенем її складності.

Найскладніша еколого-географічна ситуація склалася у центральній-східній частині Чортківського і східній частині Бучацького районів внаслідок накладання найвищих рівнів радіаційного забруднення, атмосферних викидів м. Чорткова, смт. Заводського та скидів значної кількості неочищених стічних вод комунальним господарством м. Чорткова.

До другої категорії складності (напруженої) ЕГС належать декілька ареалів із складною еколого-географічною ситуацією у трикутнику населених пунктів Хоростків-Гусятин-Копиченці внаслідок атмосферних забруднень даних поселень і Гусятинської газокompресорної станції, складування твердих побутових відходів у долині р. Тайна, відсутності ефективних очисних споруд у названих містах. Окрім того до цієї категорії ЕГС належить ареал у трикутнику Збараж-Тернопіль-Теребовля за рахунок потужного атмосферного забруднення Збаразького цукрового заводу, промислових і транспортних забруднень м. Тернополя, Березовицької газокompресорної

станції, незначного радіаційного забруднення території. Сюди необхідно віднести зону околиць мм. Борщова і Скали-Подільської зі Скала-Подільським та Бурдяківським спецкарерами, відсутністю очистки стоків у м. Борщеві, ускладненим гідроекологічним станом р. Нічлави та підвищеним радіаційним забрудненням. Окрім того до цієї категорії складності ЕГС необхідно віднести ареал в околиці м. Бучача, враховуючи середній рівень радіаційного забруднення, атмосферні забруднення м. Бучача, скиди забруднюючих речовин у р. Стрипу.

У третю категорію складності (несприятливої) ЕГС належать декілька ареалів - Кременецько-Малополіський, Зборівський, Бережансько-Підгаєцько-Монастирський, Лановецький, Підволочиський, приурочені до населених пунктів, забруднених водотоків, автомобільних доріг тощо.

У четверту категорію умовно-сприятливої ЕГС входять території, зайняті агроугіддями, луками, пасовищами.

П'яту категорію ареалів зі сприятливою ЕГС складають території зі збереженою природною рослинністю, які приурочені до периферійних віддалених від населених пунктів положень.

Висновки. Значна зарегульованість річкового стоку, наявність сміттєзвалищ і полігонів твердих побутових відходів, несертифікованих складів з отрутохімікатами, відсутність ефективних очисних споруд в містах і містечках – є причиною акумуляції забруднюючих речовин у так званих геохімічних бар'єрах гідрологічного, фітологічного і ґрунтового походження. В межах ставків і водосховищ, наявних сміттєзвалищ і полігонів твердих побутових відходів сформувались геохімічні аномалії, які є джерелами концентрації забруднюючих речовин, що негативно впливають на стан еколого-географічної ситуації. Геохімічні аномалії сформовані і в межах придорожніх ландшафтів за рахунок накопичення забруднюючих речовин в ґрунтах і лісополосах

На основі зонування території за складністю еколого-географічної ситуації виділено 5 ареалів (зон) від найскладнішої ЕГС до відносно сприятливої. Переважаючими в межах території області є ареали з погіршеною та ускладненою еколого-географічною ситуацією.

Література:

1. Вітенко І.М. Санітарно-екологічний стан території Тернопільської області/Географічні засади вирішення регіональних проблем. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 18-19 листопада 2010 року / І.М.Вітенко – Камянець-Подільський, 2010. - С. 111-113.
2. Вітенко І.М. Чинники формування та особливості прояву екостанів природних компонентів та екоситуації на теренах Тернопільської області/ Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка. Серія: Географія. Спеціальний випуск: стале природокористування: підходи, проблеми, перспектива / І.М.Вітенко – Тернопіль: СМП «Тайп». - №1(випуск 27). – 2010.- С. 274 – 278.
3. Гуцуляк В.М. Ландшафтна екологія: Геохімічний аспект. [Навчальний посібник] / В.М. Гуцуляк – Чернівці: Рута, 2002. – 272 с.
4. Довкілля Тернопільщини за 2009 рік. [Статистичний збірник.] – Тернопіль: ГУС, 2010. – 163 с.
5. Екологічний паспорт. Тернопільська область. – Тернопіль, 2008. Режим доступу: http://menr.gov.ua/documents/eko_pasp_tern_2007.doc

6. Стан навколишнього природного середовища Тернопільської області у 2007 році. – Тернопіль, 2008. Режим доступу: http://menr.gov.ua/documents/RD_ternopil_2007.rtf
7. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика / Л.П. Царик. – Тернопіль: „Навчальна книга – Богдан”, 2006. – 256с.
8. Царик П.Л. Гідроекоекологічна ситуація Тернопільської області/ П.Л.Царик, І.М.Витенко// Сучасні проблеми збалансованого природокористування. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (7 листопада 2008.). Камінець-Подільський – 2008.- С.39-41.

Резюме:

И.Витенко. ТЕНДЕНЦИИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИНТЕГРАЛЬНОЙ ЭКОЛОГО-ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ.

Рассмотрены причины формирования та особенности проявления экосостояний природных компонентов и эколого-географической ситуации (ЭГС) на материалах Тернопольской области, рассмотрены тенденции изменений и основные направления развития ЭГС, разработано интегральную картосхему ЭГС и проанализированы пространственные ее отличия на основании зонирования территории.

Ключевые слова: эколого-географическая ситуация, Тернопольщина, картосхема ЭГС.

Summary:

I.Vitenco. DEVELOPMENTS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED ENVIRONMENTAL AND GEOGRAPHICAL SITUATION OF TERNOPIIL REGION.

The reasons for the formation of that particular manifestation ecological natural ingredients and eco-geographical situation (EGS) on the materials of the Ternopil oblast, the tendencies of changes and the main directions of development of EGS, developed an integrated map-schemes EGS and analyzed its spatial differences on the basis of zoning.

Key words: ecological and geographical situation, Ternopil region, map the EGS.

Рецензент: проф. Царик Л.П.

Надійшла 18.02.2011р.

УДК 556.388 (477.84)

Катерина СОКІЛ

**РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ І ЯКІСТЬ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

На підставі систематизації і узагальнення результатів спостережень служб моніторингу поверхневих вод виявлено середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів. Оцінено геоекоекологічний стан, якісні показники води. Проаналізовані основні завдання програми Моніторингу - відновлення і забезпечення сталого функціонування екосистем області, екологічно-безпечних умов життєдіяльності населення і господарської діяльності та захисту природних ресурсів від забруднення і виснаження.

Ключові слова: моніторинг поверхневих вод, програма моніторингу, річкова система, річкова долина, оптимізація водокористування.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Одним з шляхів вивчення стану навколишнього природного середовища та розв'язання загальних екологічних проблем є створення та функціонування системи моніторингу довкілля.

В області моніторинг довкілля здійснюють територіальні органи суб'єктів моніторингу у відповідності з відомчими нормативними актами та положеннями.

Організації, які на даний час ведуть спостереження за станом навколишнього природного середовища в Тернопільській області це:

- організації-суб'єкти моніторингу довкілля (у відповідності з постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1998р. № 391 із внесеними змінами);
- організації, які не є суб'єктами моніторингу довкілля вищезгаданою постановою КМУ, в тому числі наукові заклади області;
- підприємства, які здійснюють локальний

моніторинг у відповідності із Законом України про охорону навколишнього природного середовища, на території, де відбувається їх виробнича діяльність.

Головною метою програми екологічного моніторингу є досягнення високого рівня інформаційного забезпечення державного контролю за станом довкілля, визначення і прогнозування стану екосистем з урахуванням місцевих умов, клімату і впливу техногенних навантажень та надання рекомендацій виконавчим органам державної влади для врахування екологічних проблем при прийнятті управлінських рішень.

Програма є довгостроковою, націленою на організацію системи постійного спостереження за станом навколишнього природного середовища області.

Основними завданнями Програми є:

- забезпечення функціонування обласної